

Stretnutie primátorov, starostov, poľnohospodárov, lesných hospodárov, zástupcov štátnej správy, aktivistov a dobrovoľníkov

Stratégia adaptácie na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy pre Košický kraj

Projekt podporený z Európskeho sociálneho fondu

Naše ciele:

- Spodrobiť národnú adaptačnú stratégiu, špecificky pre KSK
- Prezentovať viaceré informácie súvisiace so zmenou klímy na regionálnej, čiastočne miestnej úrovni, umožnia napr. porovnanie niektorých častí územia KSK navzájom (MAPY)
- Identifikácia potrebných opatrení a aktivít.
- Propagovať znalosti o klíme, citlivosti územia, dopade zmeny klímy na krajinu, spoločnosť, ekonomiku a pod.
- Podklad pre budúce programové obdobie.

Čo nie je naším cieľom:

- Nevieme identifikovať príčiny zmeny klímy
- Nič nové nevymyslíme (neobjavíme), zhromažďujeme, interpretujeme, zobrazíme to, čo už bolo zistené

Tím

Koordinácia: Jaroslav Tešliar

Klimatické prognózy: Pavel Šťastný, Milan Lapin, Katarína Mikulová

Pôdy a poľnohospodárstvo: Jozef Vilček, Gabriela Barančíková

Lesy: Slávka Tóthová, Ivan Barka

Hydrológ: Danka Kravčíková

Infraštruktúra: Martina Zeleňáková

Biota: Alena Kučeravcová

Ekonomika: Monika Višňovská

Sociálne veci: Henrieta Kiraľvargová

GIS: Ingrid Fruhaufová

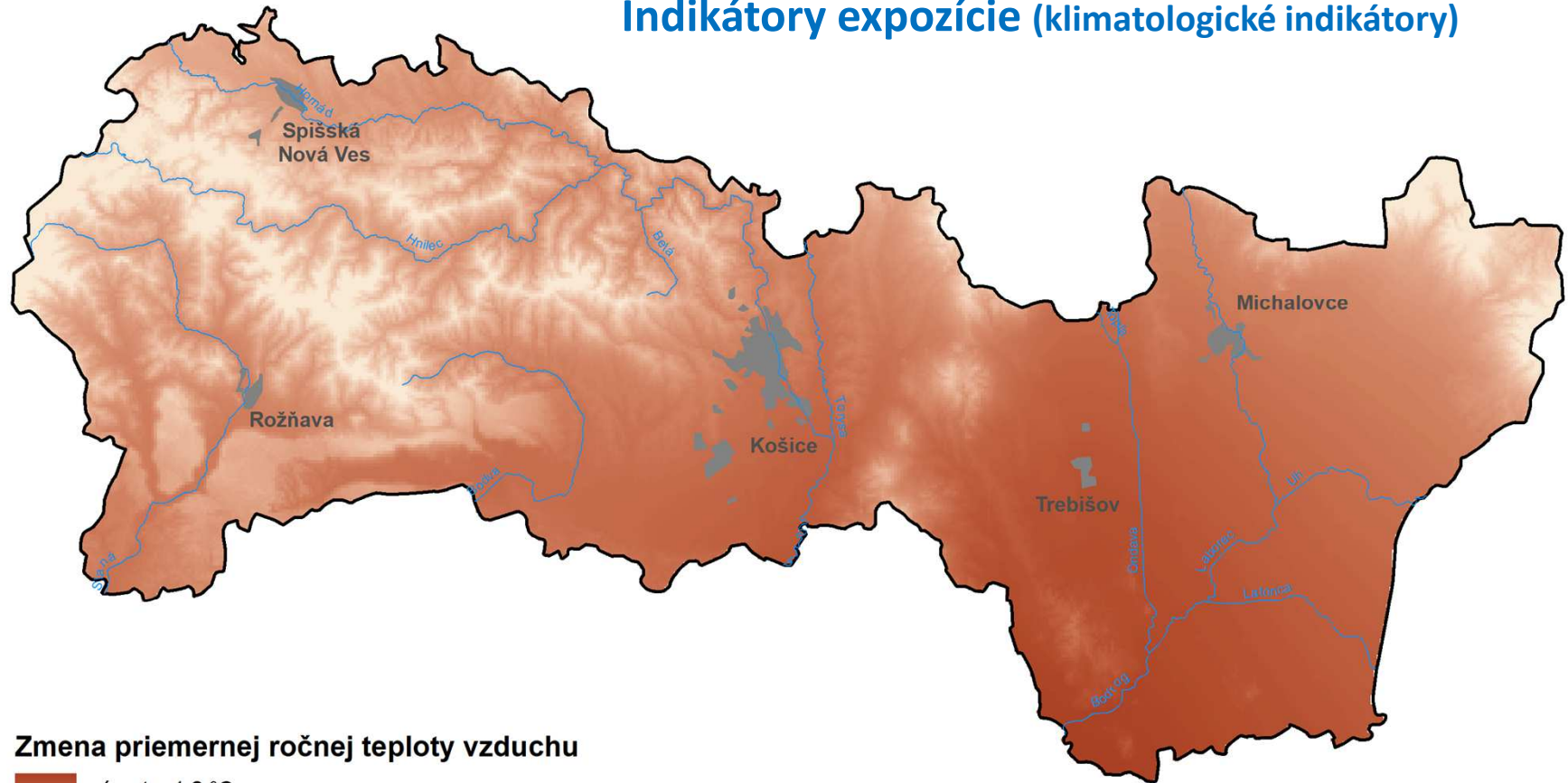
Metodika, asistencia pri koordinácii: Ján Dzurdženík

Indikátory expozície (klimatologické indikátory)

Vychádzajú z údajov monitorovacích systémov SHMÚ za obdobie od roku 1961 doteraz. Sú navrhnuté na základe predpokladanej zmeny indikátora medzi referenčným obdobím 1981 – 2010 a časovým horizontom 2030 (priemer z obdobia 2021 – 2040). Projekcie indikátora do budúcnosti sú počítané na základe globálnych a regionálnych klimatických modelov.

- Zmena priemernej ročnej teploty
- Zmena priemerného ročného počtu mrazových dní
- Zmena priemerného ročného počtu letných dní (resp. tropických) dní
- Relatívna zmena priemerných zrážok v zimných mesiacoch
- Relatívna zmena priemerných zrážok v letných mesiacoch
- Zmena priemerného počtu dní so zrážkou nad 20 mm za rok
- Zmena priemerného počtu dní so snehovou pokrývkou za rok
- Relatívna zmena ročnej potenciálnej evapotranspirácie
- Zmena klimatického ukazovateľa zavlaženia

Indikátory expozície (klimatologické indikátory)

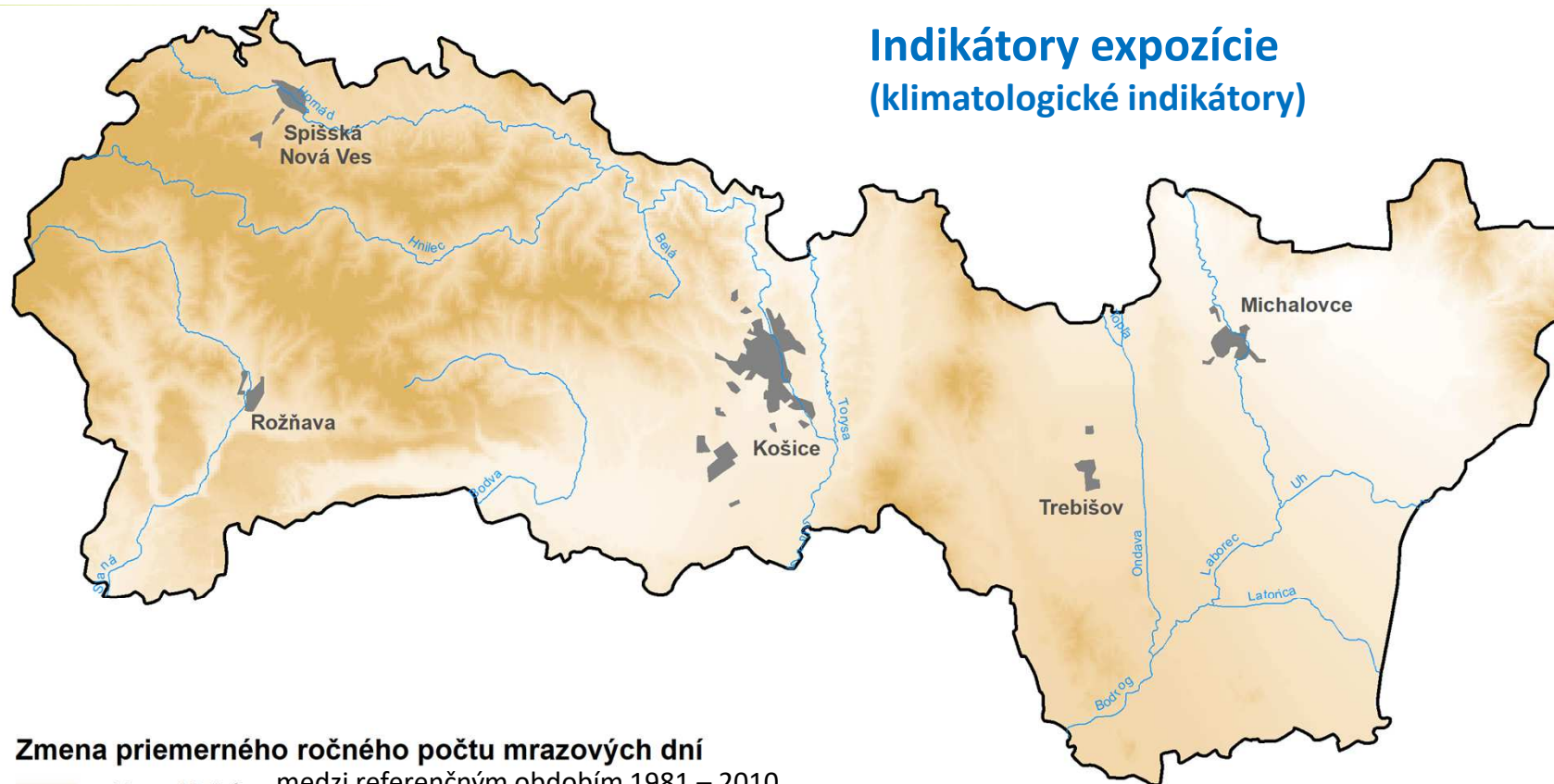

Zmena priemernej ročnej teploty vzduchu

Zmena priemernej ročnej teploty vzduchu medzi referenčným obdobím 1981 – 2010 a časovým horizontom 2030 (priemer z obdobia 2021 – 2040).

Indikátory expozície (klimatologické indikátory)

Zmena priemerného ročného počtu mrazových dní

 pokles o 12 dní
 pokles o 15 dní

medzi referenčným obdobím 1981 – 2010
a časovým horizontom 2030
(priemer z obdobia 2021 – 2040).

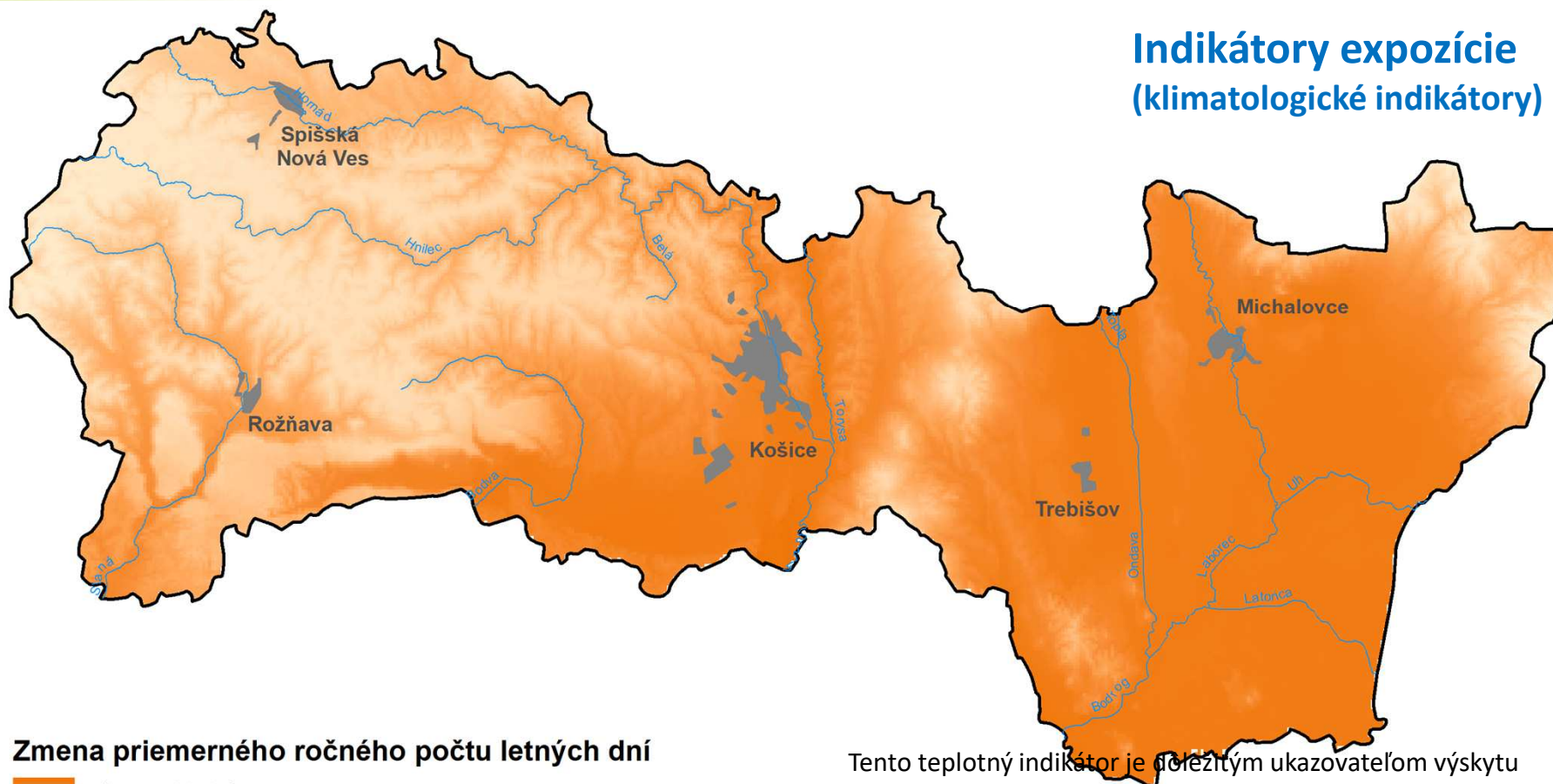
Indikátor je ukazovateľom teplotných pomerov zimy a prechodných ročných období, dokresľuje najmä charakter zimy.

Mrazový deň - najnižšia teplota vzduchu je nižšia ako 0,0 °C. Uvedené dni sa vyskytujú v nižšie položených oblastiach zväčša od októbra do konca marca a ich počet v roku je napr. pre Košice v súčasnosti okolo 100 (v extrémne teplých zimách len 80).

Indikátory expozície (klimatologické indikátory)

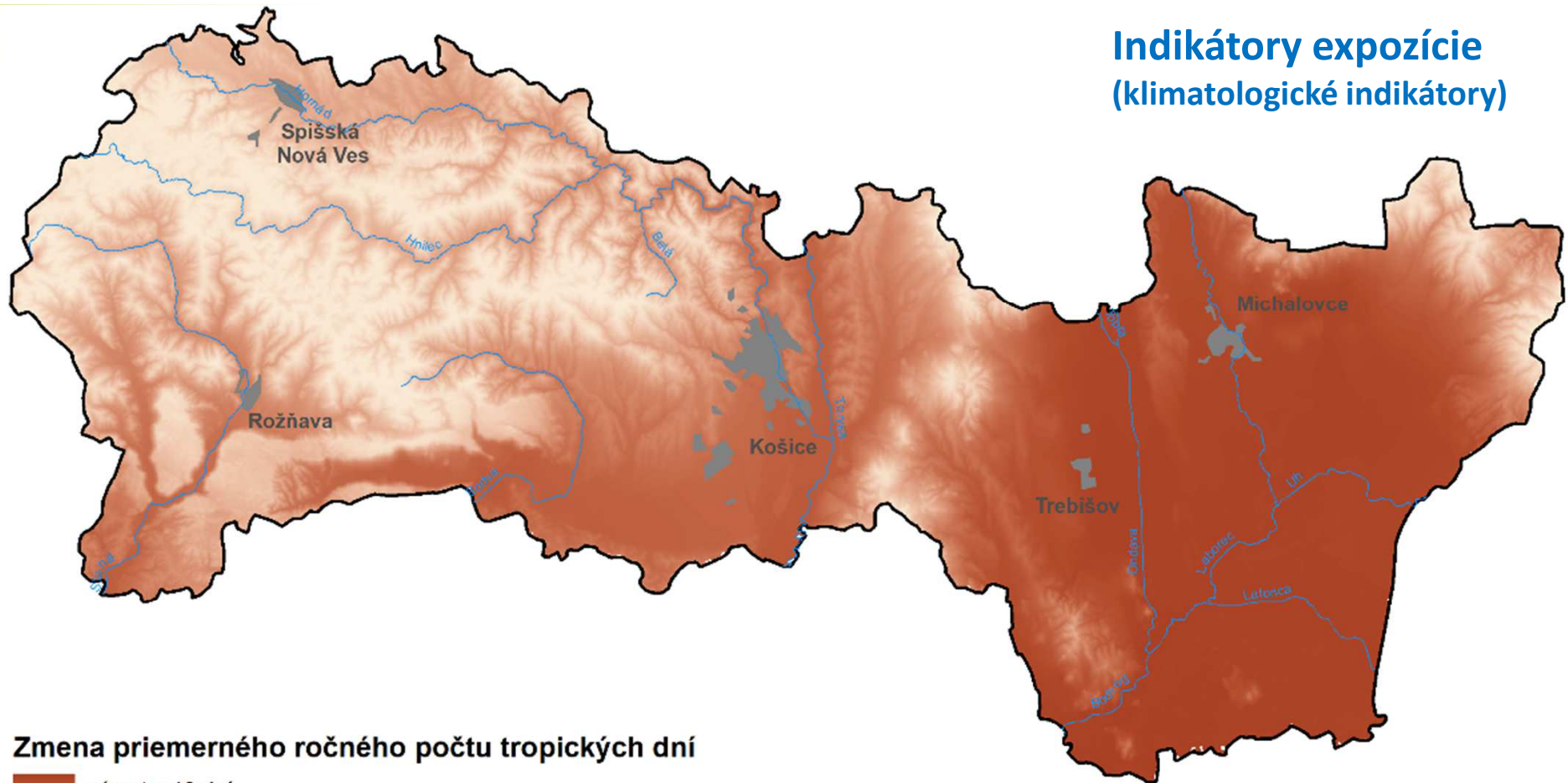

Zmena priemerného ročného počtu letných dní

- nárast o 20 dní medzi referenčným obdobím 1981 – 2010 a časovým horizontom 2030 (priemer z obdobia 2021 – 2040).
- nárast o 5 dní

Tento teplotný indikátor je dôležitým ukazovateľom výskytu teplotných extrémov v teplom polroku. Letný deň – najvyššia denná teplota vzduchu ≥ 25 °C. Ich počet v roku je napr. pre Košice v súčasnosti okolo 65 (v extrémne teplých rokoch až vyše 90).

Indikátory expozície (klimatologické indikátory)

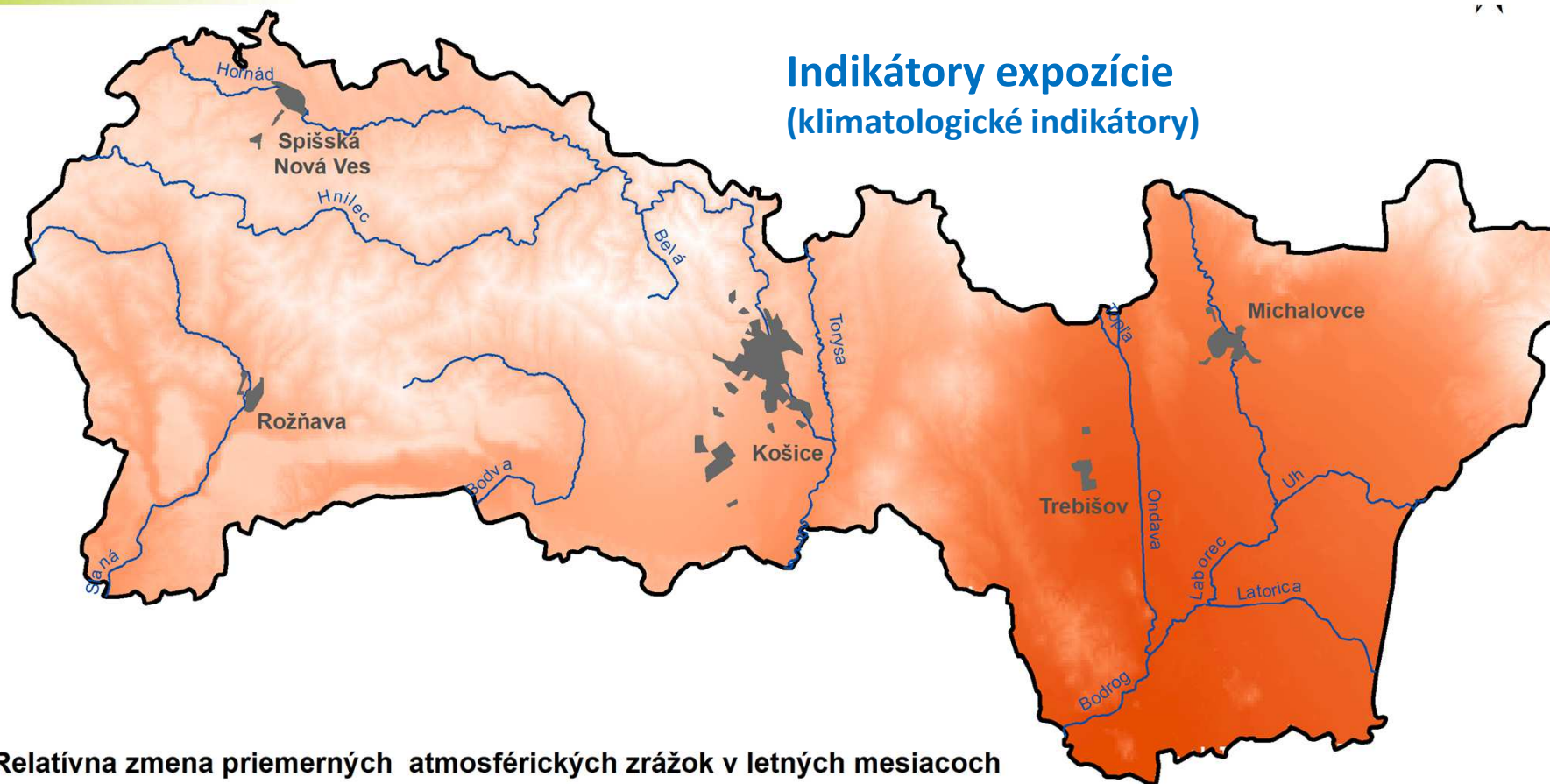
Zmena priemerného ročného počtu tropických dní

Tropický deň - najvyššia denná teplota Vzduchu ≥ 30 °C. V Košiciach je takýchto dní do roka v priemere okolo 15, vyskytujú sa od mája do septembra. V extrémne teplých rokoch je ich počet až okolo 30.

Indikátory expozície (klimatologické indikátory)

Relatívna zmena priemerných atmosférických zrážok v letných mesiacoch

Nárast o 3,5 %

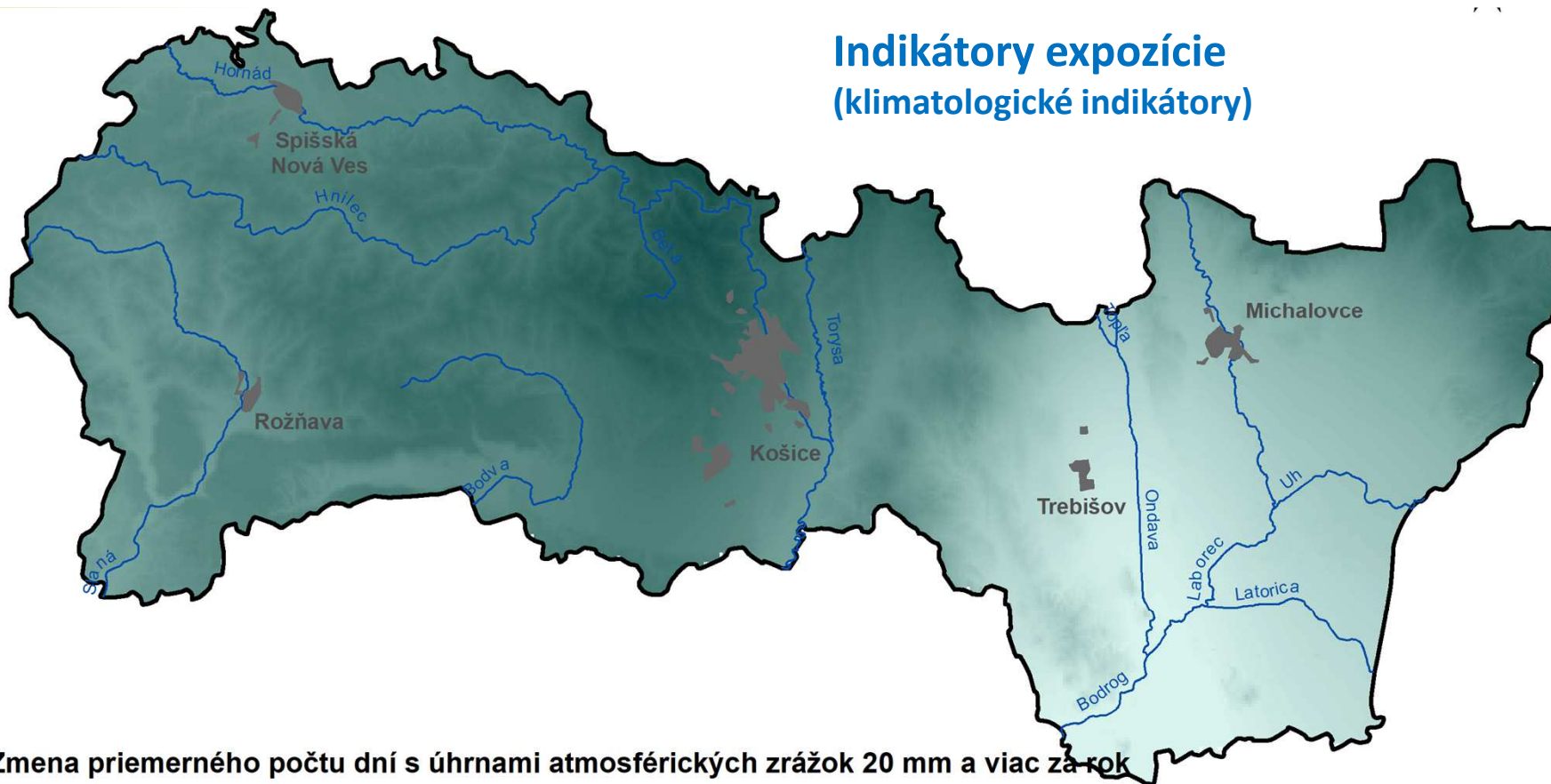
Indikátor je ukazovateľom množstva zrážok v najteplejšej a na zrážky najbohatšej časti roka – v lete (VI - VIII).

V lete podstatná časť zrážok spadne v tvare intenzívnych prehánok (konvektívne zrážky).

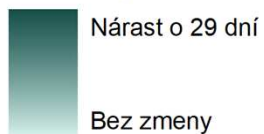
Pokles o 14,5 %

Oproti ostatným ročným obdobiam sú relatívne menej zastúpené zrážky stratiformné, ktoré majú nižšiu intenzitu a dlhšie trvanie, pričom zrážkové pásmo zasahuje väčšie územie.

Indikátory expozície (klimatologické indikátory)

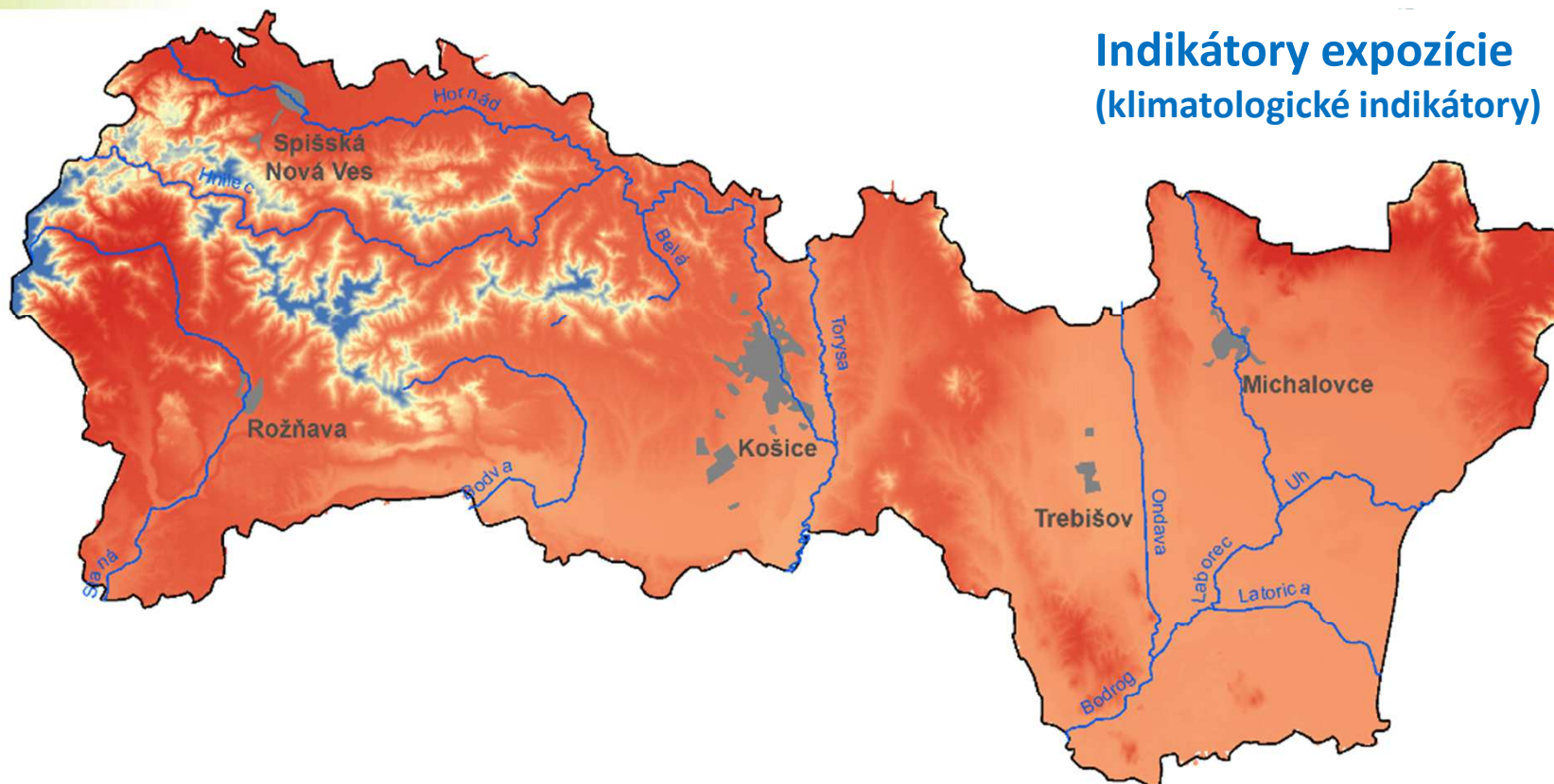
Zmena priemerného počtu dní s úhrnami atmosférických zrážok 20 mm a viac za rok

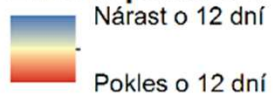
Indikátor oddeľuje krátkotrvajúce intenzívne lejaky, vyskytujúce sa v teplom polroku od dlhšie trvajúcich, no menej výdatných zrážok, ktoré nemajú konvektívny pôvod.

Intenzívne zrážky sú potenciálnym zdrojom prívalových povodní, spôsobujú vodnú eróziu a v sklonitom teréne ich odtok máva deštruktívne účinky.

Indikátory expozície (klimatologické indikátory)

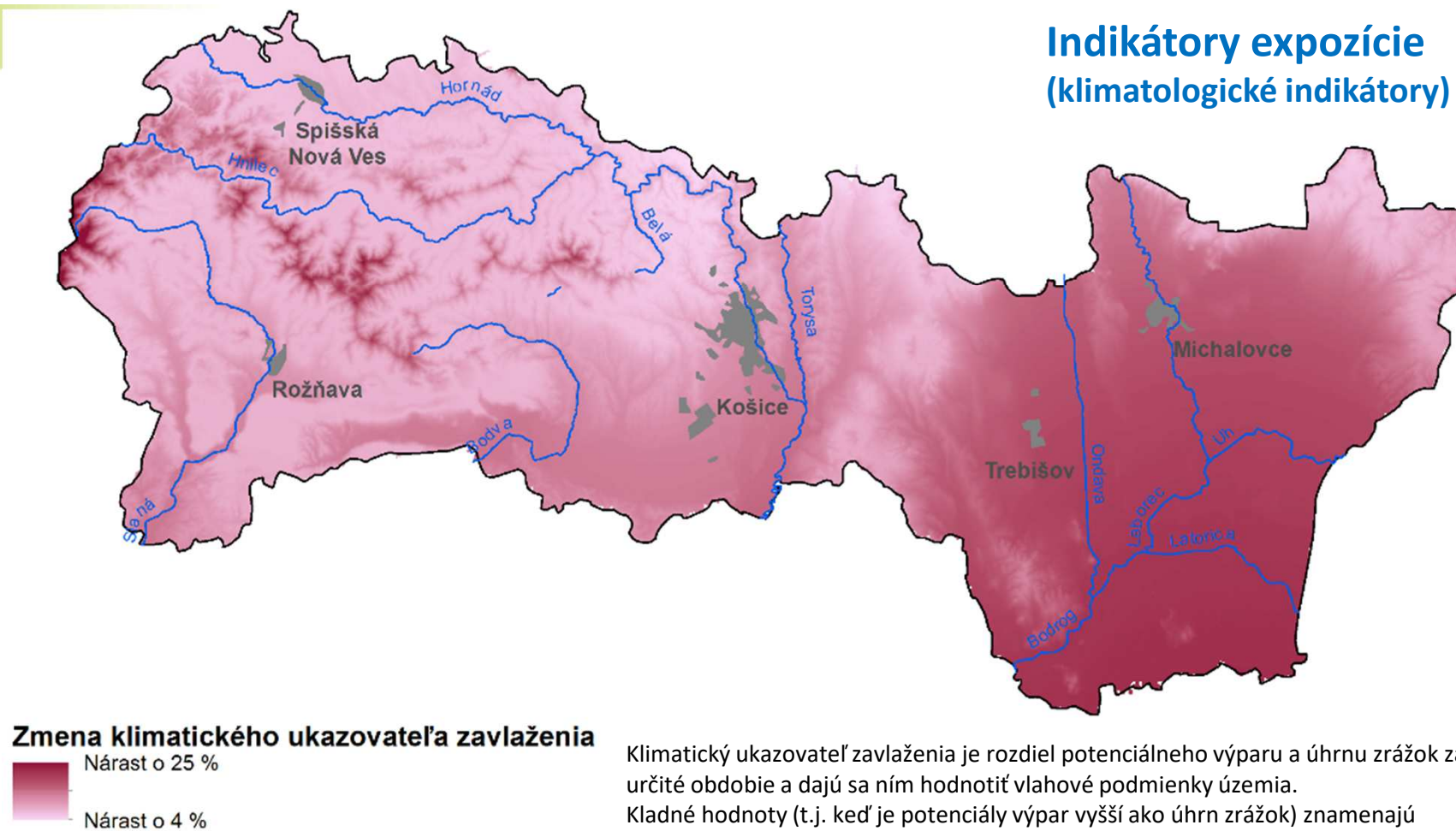

Zmena počtu dní so snehovou pokrývkou

Tento indikátor je kvalitatívnym ukazovateľom výskytu snehovej pokrývky bez ohľadu na jej hrúbku, či zásobu vody v nej. Na počet dní so snehovou pokrývkou majú vplyv teplotné i zrážkové pomery. Snehová pokrývka v zimnom období akumuluje zásobu vody, ktorá je dôležitou zložkou vodnej bilancie na začiatku jari. Počet dní so snehovou pokrývkou v roku napr. v Košiciach je v priemere okolo 45, v chladných zimách až 80 dní a v teplých a suchých menej ako 20 dní.

Indikátory expozície (klimatologické indikátory)

Klimatický ukazovateľ zavlaženia je rozdiel potenciálneho výparu a úhrnu zrážok za určité obdobie a dajú sa ním hodnotiť vlhové podmienky územia. Kladné hodnoty (t.j. keď je potenciálny výpar vyšší ako úhrn zrážok) znamenajú nedostatok, záporné zas prebytok vlhý v roku. Tento indikátor patrí medzi používané ukazovatele sucha, pričom pre výpar je braný horný limit výparu, t.j. výpar potenciálny.

Indikátory citlivosti

Citlivosť na klimatickú zmenu – vlastnosti, ktoré naznačujú stupeň negatívneho alebo pozitívneho ovplyvnenia systému stimulom súvisiacim s klímou.

Príklady indikátorov:

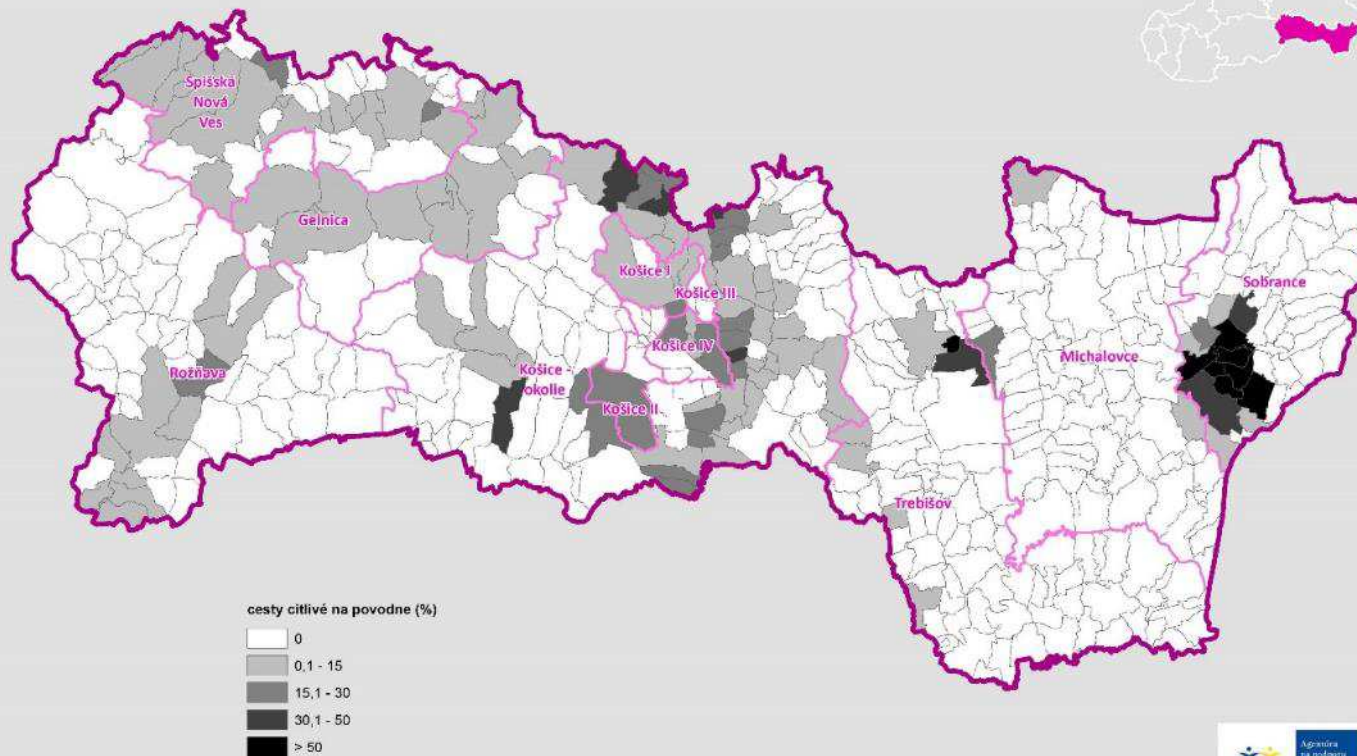
- Sídla citlivé na povodne, Cesty a železnice citlivé na povodne
- Sídla, Cesty a železnice citlivé na zosuvy
- Lesy citlivé na požiare
- Chránené územia
- Územia citlivé z hľadiska erózie pôdy
- Organický uhlík v pôde
- Pôdy citlivé na sucho
- Podiel plôch zelene v krajine (ekologická stabilita)
- Podiel zastavanosti územia
- Obyvatelia citliví na letné horúčavy
- Hustota populácie v kraji a jednotlivých sídlach kraja
- Obyvatelia citliví na povodne
- Obyvatelia citliví na bleskové povodne

Indikátory citlivosti (citlivosť na nárast zrážok)

CESTY CITLIVÉ NA POVODNE

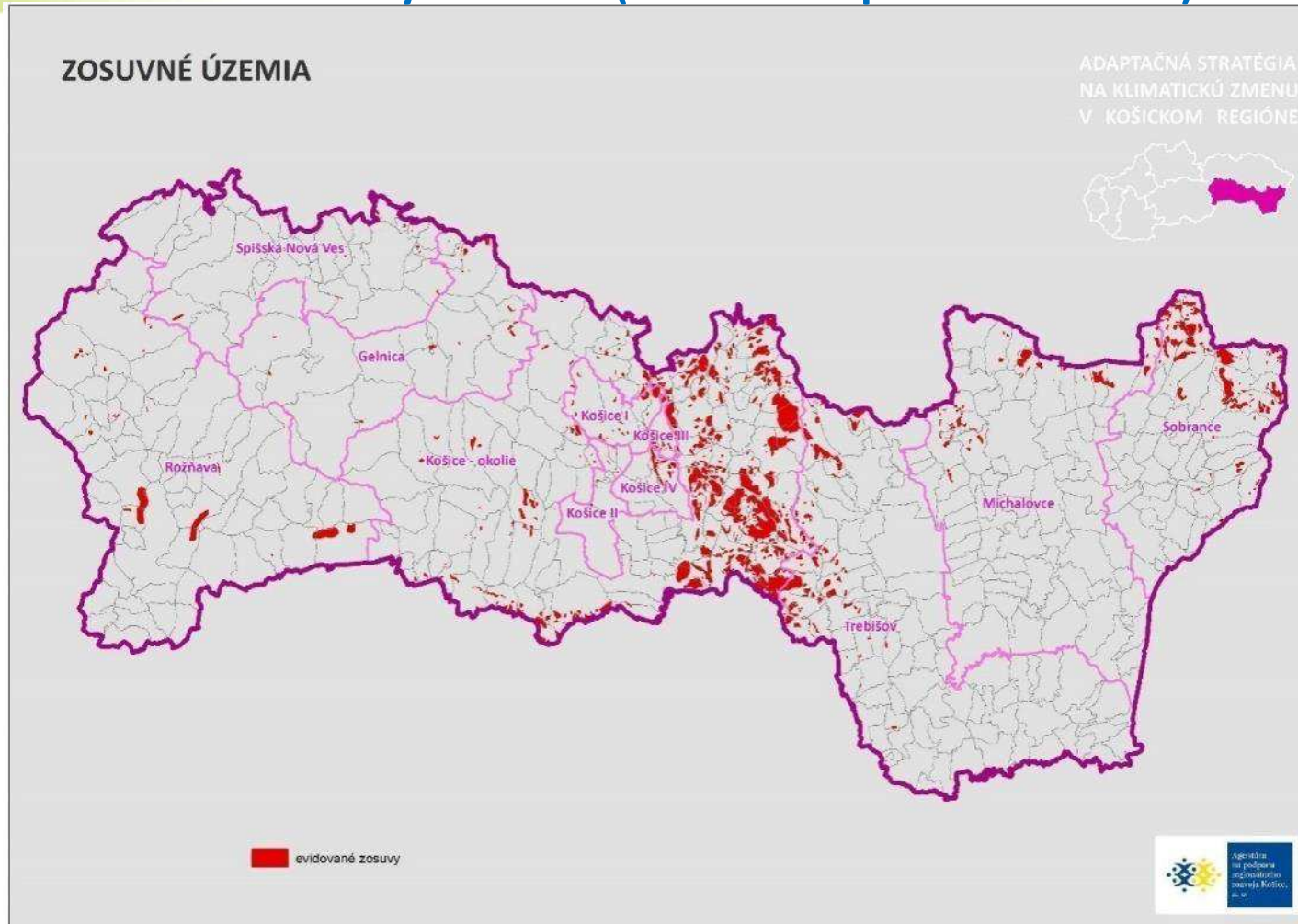
(podiel dĺžky ciest ohrozených povodňami z celkovej dĺžky ciest v obci)

ADAPTAČNÁ STRATÉGIA
NA KLIMATICKÚ ZMĚNU
V KOŠICKOM REGIÓNE

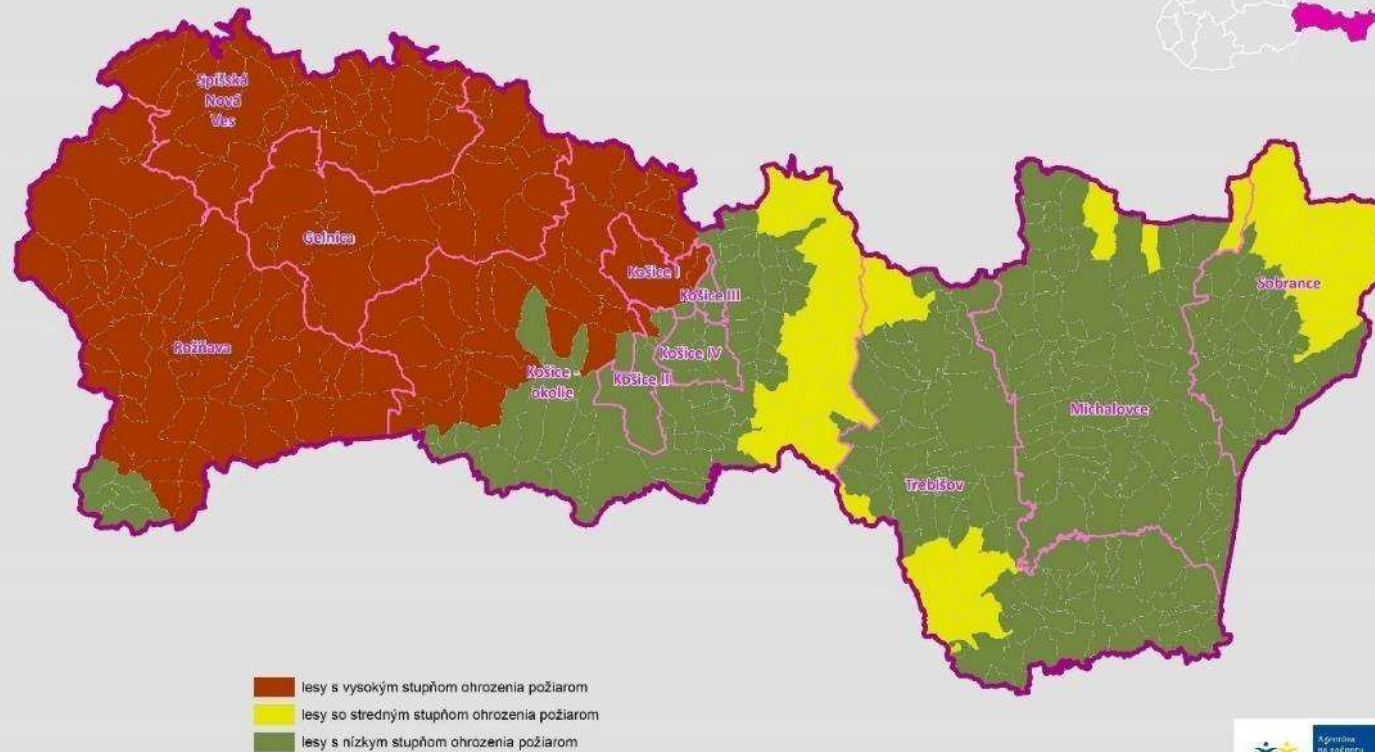
Indikátory citlivosti (citlivosť na privalové dažde)

Indikátory citlivosti (citlivosť na vlny horúčav, resp. na sucho)

LESY PODĽA STUPŇA OHROZENIA POŽIAROM

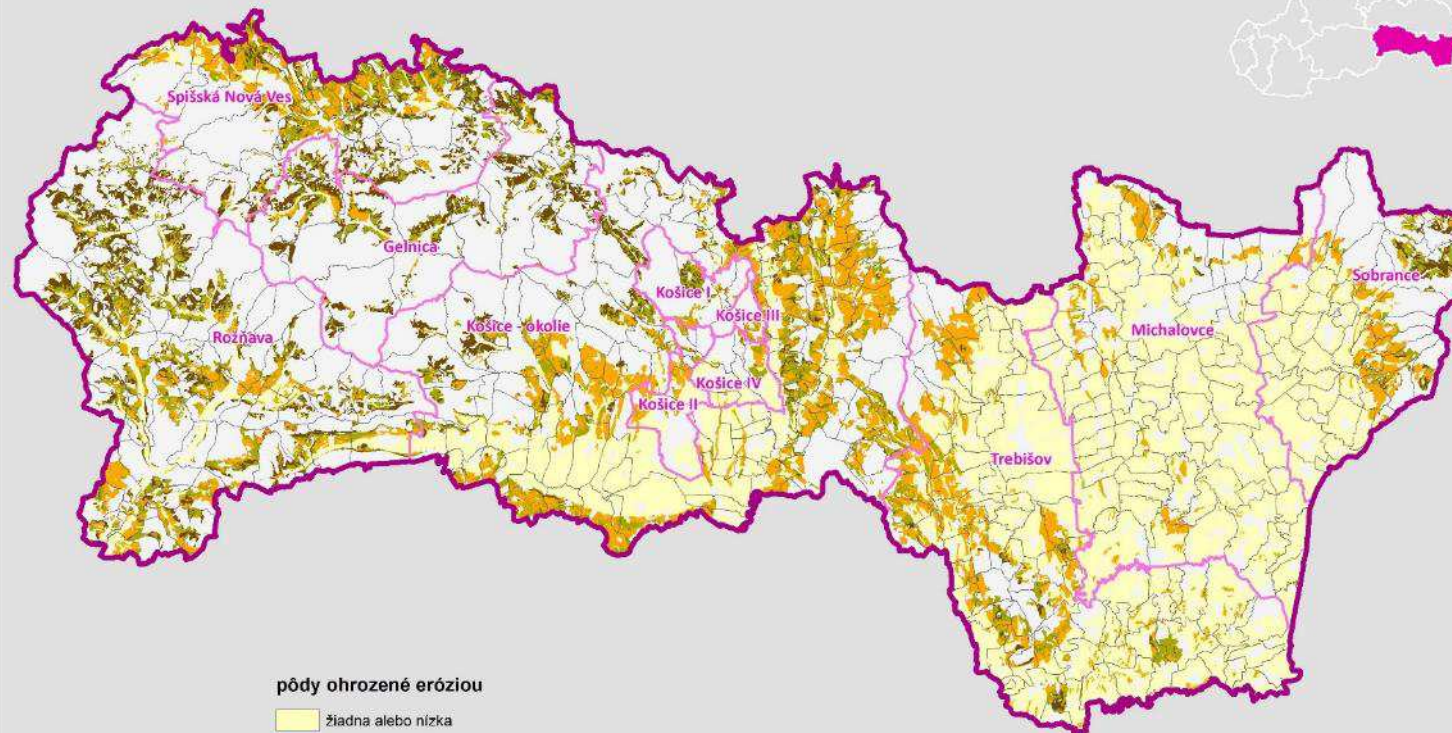
ADAPTAČNÁ STRATÉGIA
NA KLIMATICKÚ ZMENU
V KOŠICKOM REGIÓNE

Indikátory citlivosti (citlivosť na privalové dažde)

ADAPTAČNÁ STRATÉGIA
NA KLIMATICKÚ ZMENU
V KOŠICKOM REGIÓNE

PÔDY OHROZENÉ ERÓZIOU

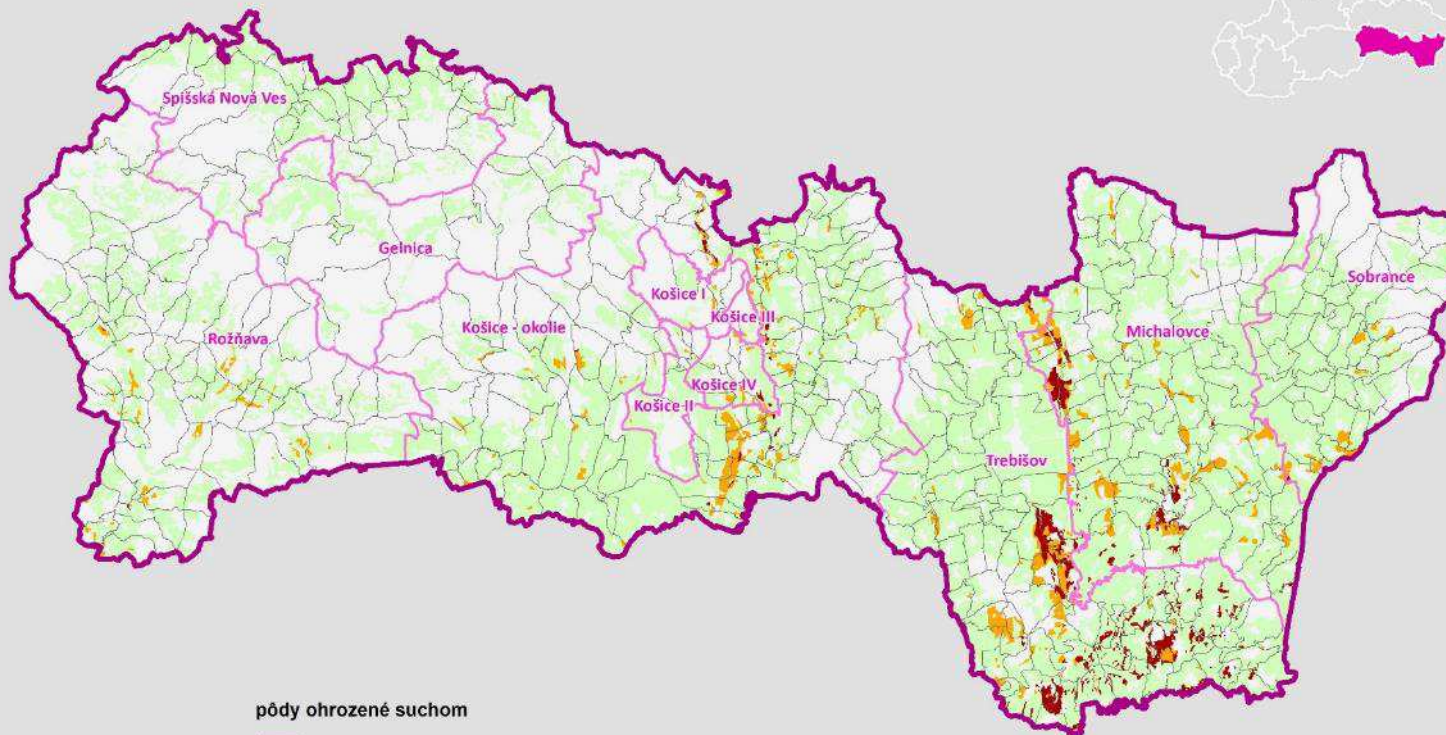

pôdy ohrozené eróziou

- žiadna alebo nízka
- stredná
- silná
- extrémna

PŮDY OHROZENÉ SUCHOM

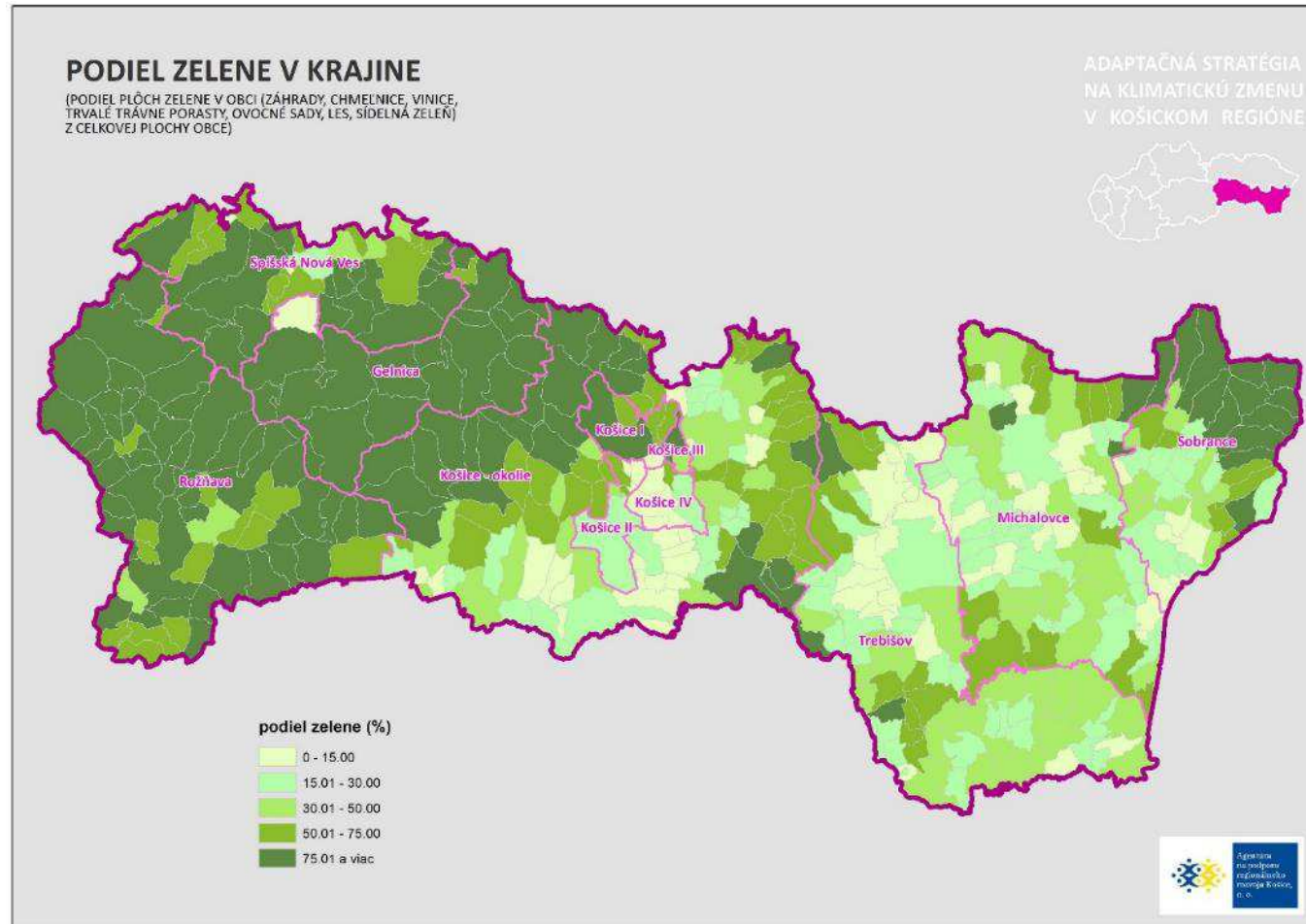
ADAPTAČNÁ STRATÉGIA
NA KLIMATICKÚ ZMENU
V KOŠICKOM REGIÓNE

pôdy ohrozené suchom

- neohrozené
- ohrozené
- výrazne ohrozené

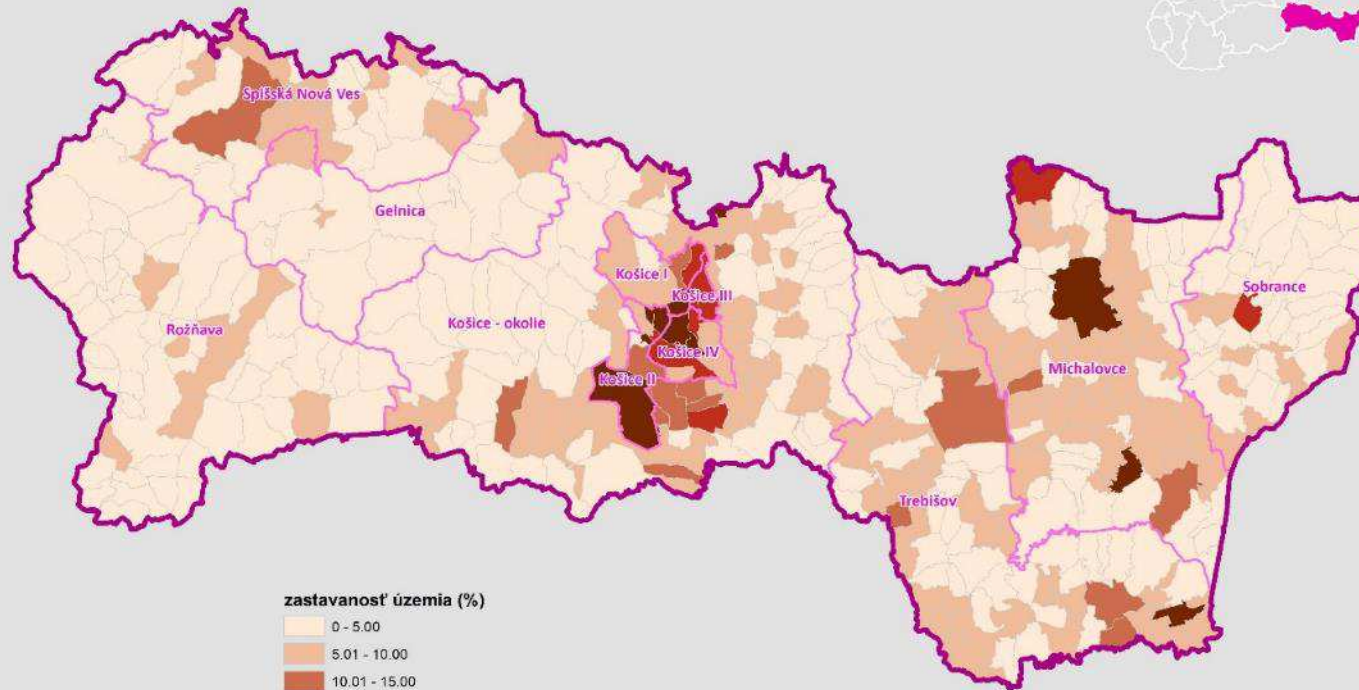
Indikátory citlivosti (citlivosť na extrémne výkyvy – suchá, vlny horúčav, prívalové dažde)

ZASTAVANOSŤ ÚZEMIA

(PODIEL ZASTAVANEJ PLOCHY OBCE Z CELKOVEJ PLOCHY OBCE)

ADAPTAČNÁ STRATÉGIA
NA KLIMATICKÚ ZMĚNU
V KOŠICKOM REGIÓNE

zastavanosť územia (%)

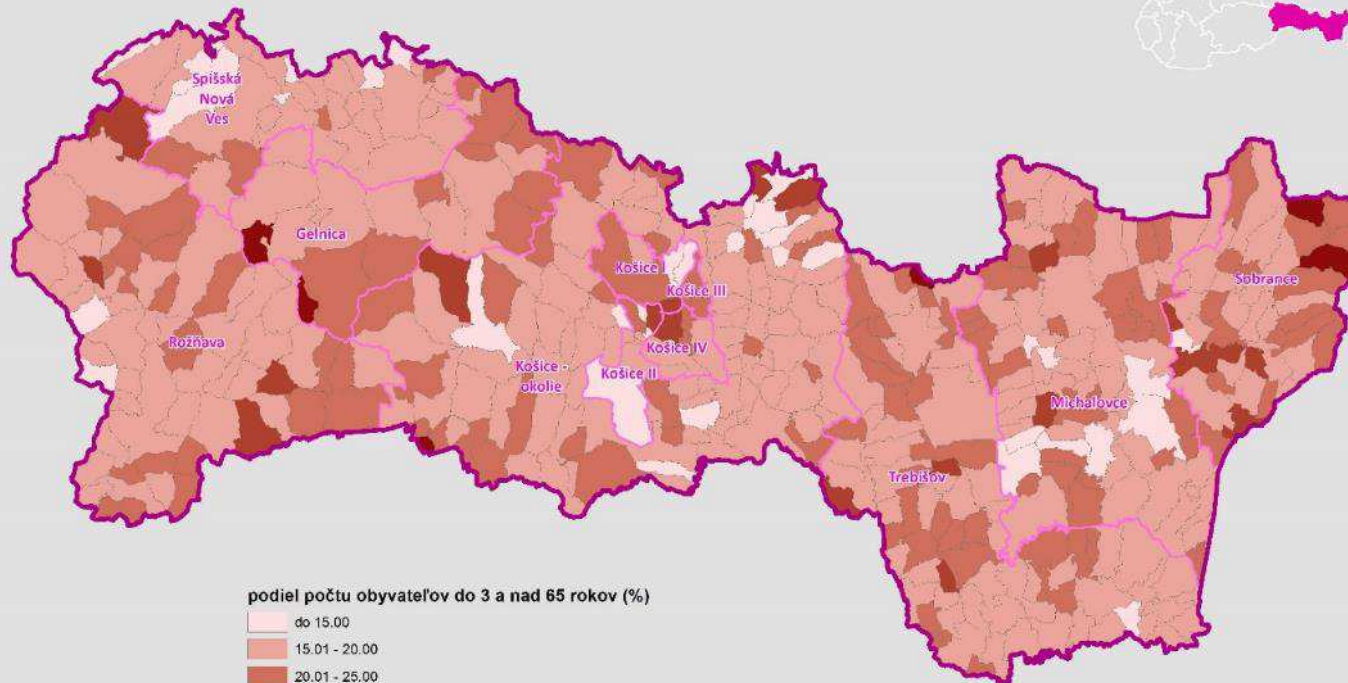

Indikátory citlivosti (citlivosť na horúčavy)

OBYVATELIA CITLIVÍ NA HORÚČAVY

(PODIEL SENIOROV NAD 65 ROKOV A DETÍ DO 3 ROKOV Z CELKOVÉHO POČTU OBYVATEĽOV OBCE V ROKU 2017)

ADAPTAČNÁ STRATÉGIA
NA KLIMATICKÚ ZMENU
V KOŠICKOM REGIÓNE

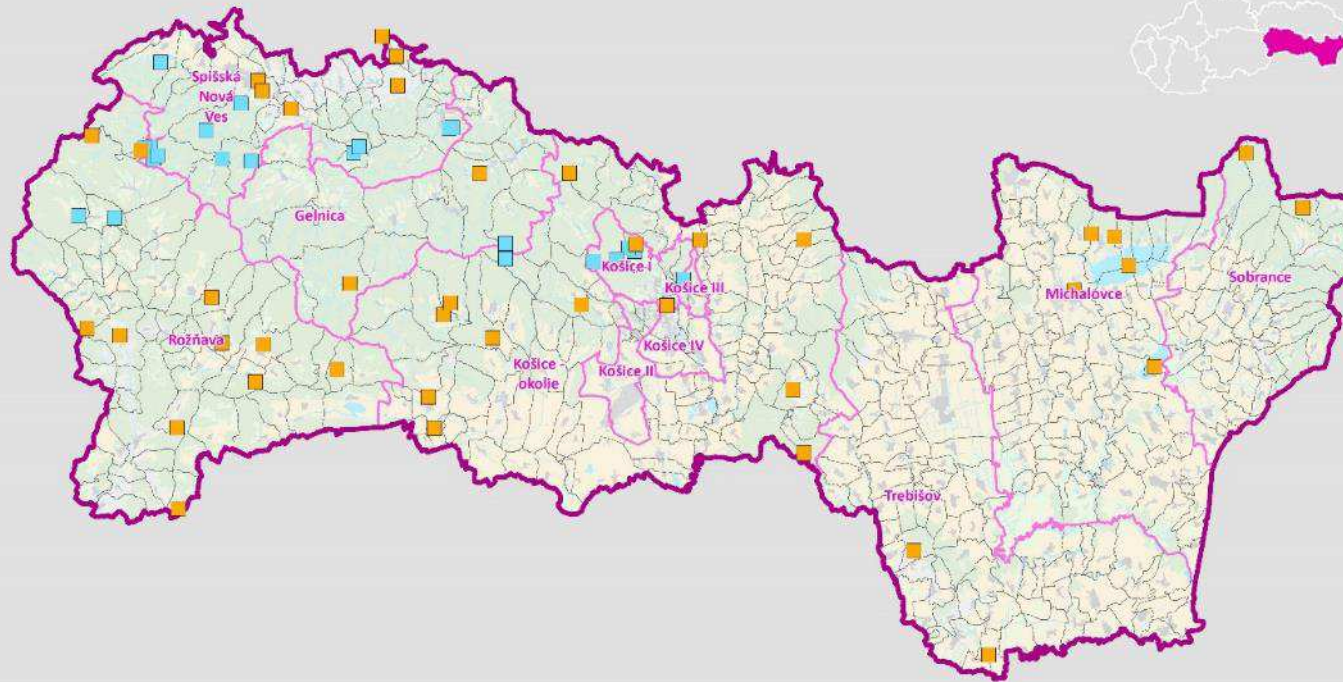
podiel počtu obyvateľov do 3 a nad 65 rokov (%)

Indikátory citlivosti (citlivosť na počet letných dní / snehovú pokrývku)

STREDISKÁ LETNÉHO A ZIMNÉHO TURIZMU

ADAPTAČNÁ STRATÉGIA
NA KLIMATICKÚ ZMENU
V KOŠICKOM REGIÓNE

- strediská letného turizmu
- strediská zimného turizmu

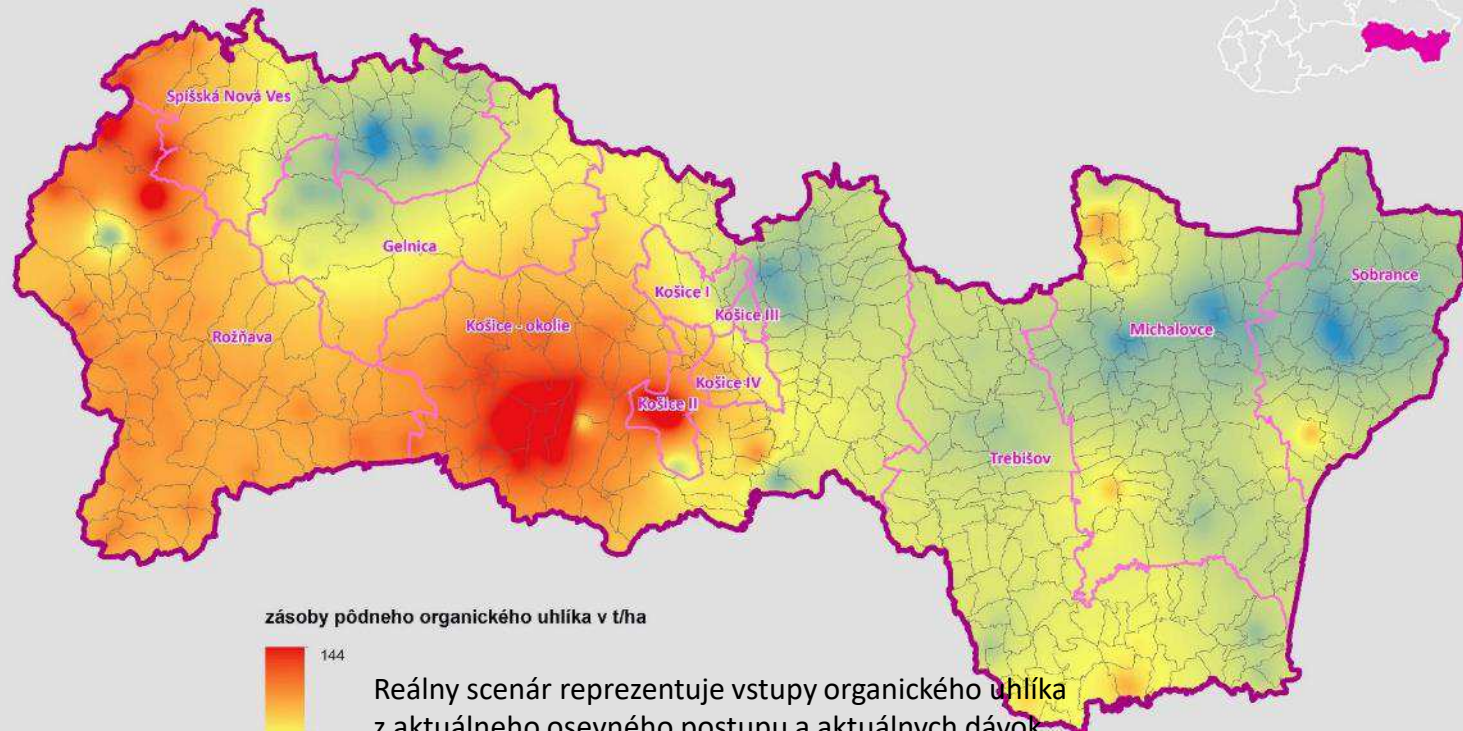
Indikátory dopadu

Pôdna organická hmota (POH) je jedným zo základných pôdnych parametrov nakoľko sa zúčastňuje mnohých biologických, chemických i fyzikálnych procesov, ktoré v pôde prebiehajú a ovplyvňuje produkčné aj mimoprodukčné funkcie pôdy.

PÔDNA ORGANICKÁ HMOTA - REÁLNY SCENÁR PRE ROKY 2019 - 2035

(ZÁSoby PÔDNEHO ORGANICKÉHO UHLÍKA V PÔDNEJ HMOTE)

ADAPTAČNÁ STRATÉGIA
NA KLIMATICKÚ ZMĚNU
V KOŠICKOM REGIÓNE

zásoby pôdneho organického uhlíka v t/ha

Reálny scenár reprezentuje vstupy organického uhlíka z aktuálneho osevného postupu a aktuálnych dávok organických hnojív vypočítaných na základe zaťaženia VDJ (veľké dobyčie jednotky) z podkladov centrálnej evidencie zvierat na 10 km gride.

ZMENA

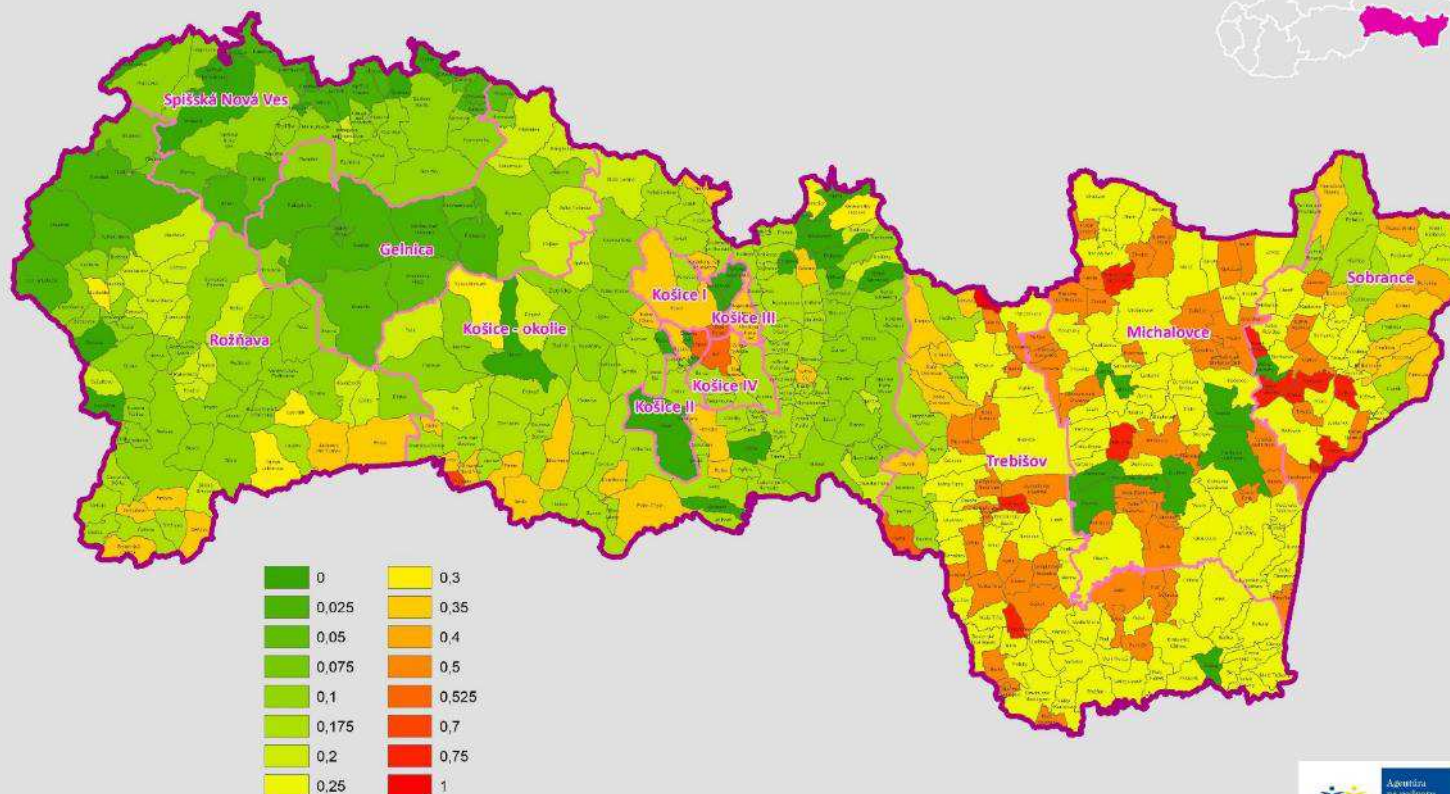
OBYVATI (PODIEL SENIOROV)

3.15 INDIKÁTOR DOPADU SOCIÁLNY

OBYVATELIA CITLIVÍ NA LETNÉ HORÚČAVY + ZMENA POČTU TROPICKÝCH DNÍ

ADAPTAČNÁ STRATÉGIA
NA KLIMATICKÚ ZMENU
V KOŠICKOM REGIÓNE

ZMENA I

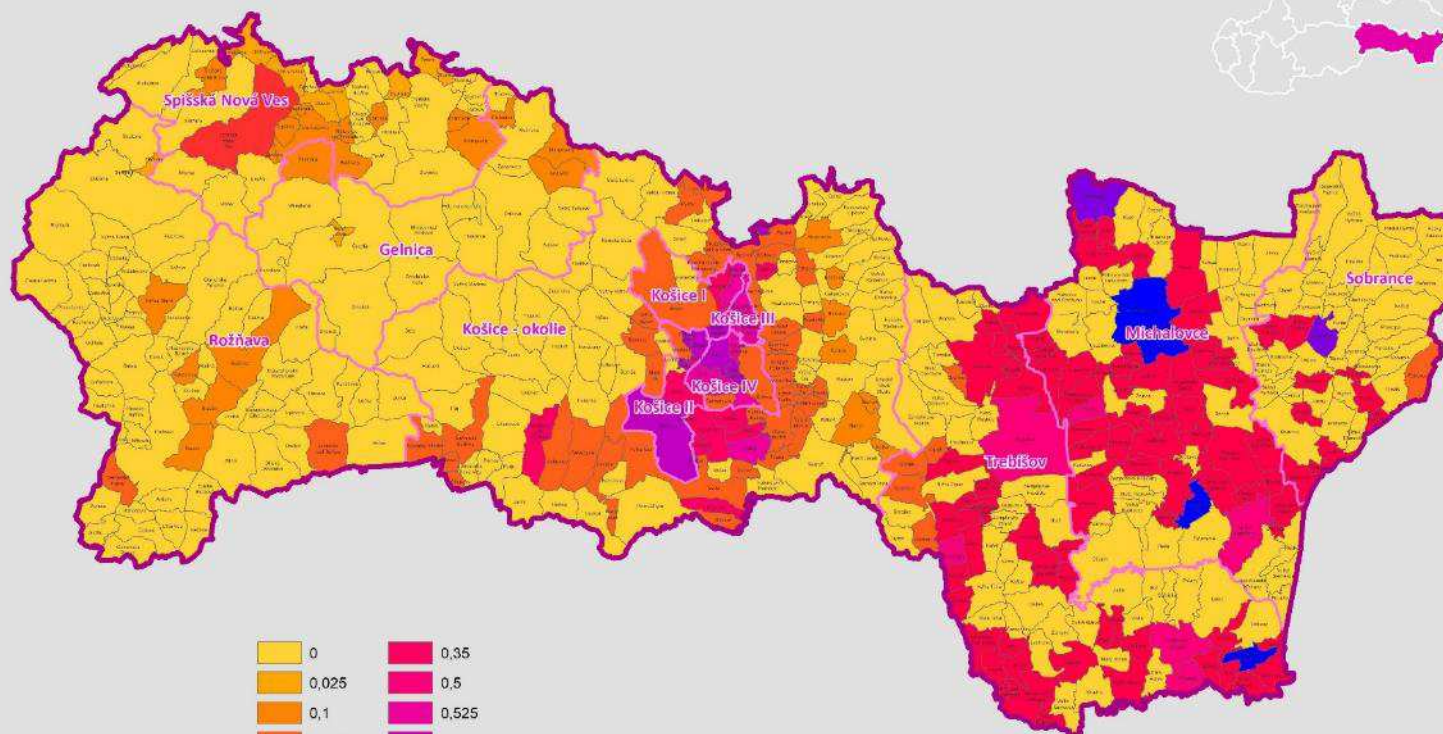
ZASTAVA

(PODIEL ZASTAVAN

3.14 INDIKÁTOR DOPADU ENVIRONMENTÁLNY

PODIEL ZASTAVANOSTI ÚZEMIA + ZMENA POČTU TROPICKÝCH DNÍ

ADAPTAČNÁ STRATÉGIA
NA KLIMATICKÚ ZMENU
V KOŠICKOM REGIÓNE

Adaptívna kapacita

Definuje sa ako schopnosť systému úspešne odpovedať na klimatickú variabilitu a zmenu – nastavením správania aj zdrojov.

Dôležité je povedomie a akcieschopnosť (technológia a infraštruktúra) podporená ekonomickými zdrojmi a inštitucionálnou kapacitou

Ďalšie kroky:

S využitím GIS zobrazíme do mápiet indikátory citlivosti a adaptívnej kapacity – to umožní rýchly vizuálny obraz o tom, „kde sa nachádzame“

Vypočítame dopad a zraniteľnosť – ukážu sa naše regionálne „hotspots“

Participatívnym spôsobom sa zdefinuje stratégia – ciele, opatrenia, aktivity

Podklad pre ďalšiu prácu, napríklad propagačný projekt OSA (Ochráňme sa adaptáciou)

Agentúra na podporu regionálneho rozvoja Košice, n. o.

Jaroslav Tešliar
Ján Dzurdženík

jaroslav.tesliar@arr.sk
jan.dzurdzenik@arr.sk

Strojárska 3, 040 01 Košice
www.arr.sk